

Prof.dr. Ion Petrovai

*Liceul Tehnologic „Alexandru Filipașcu”
Petrova*

La temelie bogatei vieți spirituale a Țării Maramureșului alături de datini, tradiții și obiceiuri ancestrale a stat și a rămas, ca o adevărată coloană vertebrală a acestui străvechi pământ românesc, textul scris și tipărit. Aceasta este motivația pe care o avansează istoricul literar N. Cartoian care socotește, cu deplină îndreptățire, că „cele dintâi licăriri ale literaturii în limba românească se ivesc în ținuturile muntoase ale Maramureșului, din care porniseră și descălecătorii Moldovei.”¹

Având în vedere cele mai recente cercetări în domeniu și opiniile formulate de cei preocupați de trecutul Țării Maramureșului credem că în scrisul românesc din această zonă a existat o continuitate. **Textele maramureșene sau rotacizante**, cum le numesc specialiștii, sunt o continuitate firească a **Codicelui de la Ieud** și nu pot avea, sub nici o formă, un precedent izolat cum este **Scrisoarea** boierului Neacșu din Câmpulungul Muscelului, datând din anul 1521. Acest document este socotit de G. Mihăilă „cel dintâi text românesc databil ce ni s-a păstrat”.² Unul dintre cei mai mari medievaliști ai României de azi, Ioan Aurel Pop, susține același lucru dar spune ceva în plus despre acest, atât de discutat, text. Iată opiniile istoricului: „Orice cunoscător al culturii românești medievale știe că **Scrisoarea lui Neacșu** din Câmpulung către judele Brașovului, (1521) nu este primul text în limba română, ci primul text românesc păstrat și cert datat. Din însuși textul acestei scrisori reiese că există o veche practică a scrisului românesc”.³ Academicianul Alexandru Rosetti precizează că, la începuturi, s-a „...scris românește întotdeauna, sporadic și pentru nevoi particulare”.⁴

Ni se par logice și firești opiniile găzduite de revista **Contemporanul** (numărul 21 din 22 mai 1987) sub genericul „**mari tradiții ale continuității noastre**”, asupra unui vechi document de limbă românească scrisă cum este **Manuscrisul de la Ieud**.⁵ Editorii manuscrisului, Mirela Teodorescu și Ion Gheție, în **Cuvânt înainte**, datat aprilie 1975, precizează că textul editat de către ei în 1977, este vorba de **Manuscrisul de la Ieud** „...este unul dintre cele mai reprezentative monumente ale limbii și literaturii noastre din primele

---

¹ **Nicolae Cartoian**, *Istoria literaturii române vechi*, București, Editura Minerva, 1980, p. 81.

² *** *Literatura română veche (1402-1467)*, vol. I, Editura Tineretului, 1970, p. 164.

³ **Ion-Aurel Pop**, *Prefață la „Începuturile culturii scrise în limba română”* de Ioan M. Bota, Editura Dragoș Vodă, Cluj-Napoca, 1999, p. 8.

⁴ **Alexandru Rosetti**, *Istoria limbii române*, Editura Academiei, 1960, p. 493.

⁵ **Manuscrisul de la Ieud**. Text stabilit, studiu filologic, studiu de limbă și indice de Mirela Teodorescu și Ion Gheție, București, Editura Academiei, 1977.

decenii ale secolului al XVII-lea, insuficient cunoscut până în prezent”. În urma unui examen filigranologic Al. Mareș susține că „filigranul **Manuscrisului de la Ieud** ne duce spre anii 1621-1633”.⁶

În urma unor îndelungi cercetări, Dumitru Șerbu, publica în revista **Tribuna** de la Cluj Napoca numărul din 22 februarie 1977, studiul **Manuscrisul românesc din „Codicele de la Ieud”** în care susține că acest text a fost scris în anul 1391. Opinia lui Dumitru Șerbu a fost contrazisă de G. Mihăilă⁷, ce se alătură lui Ion Gheție⁸, cercetător care nu este de acord cu Nicolae Iorga⁹ și care, încă din anul 1907, susținea că „Maramureșul este leagănul scrisului românesc”.¹⁰ Marele cărturar nu și-a schimbat părerea nici mai târziu când va arăta că întâile traduceri în românește ale cărților religioase sunt în legătură cu mișcarea husită, iar noi nu putem fi decât de părerea lui Nicolae Iorga în privința perioadei și locului în care s-au scris textele maramureșene sau rotacizante care conțin evidente particularități ale graiului maramureșean. Cât privește **Manuscrisul de la Ieud** susținem părerea profesorului Dumitru Șerbu, care a observat pe manuscris o dată cu semnificație, pe care cercetătorii precedenți nu au luat-o în seamă. Pe baza acestei date se poate stabili o datare exactă și reală, iar „...prin stabilirea vechimii textelor din acest manuscris, din care cel mai nou este din 1391 istoria limbii și a poporului român intră într-un nou con de strălucire.”¹¹

Acestei noi păreri îi subscriu și alți distinși cercetători precum I. C. Chițimia¹², Valeriu Rusu¹³, Vasile Vetișanu și alți cărturari care prețuiesc adevărul. Ei susțin, asemeni lui Valeriu Rusu, că: “Manuscrisul de la Ieud este, în consecința faptelor semnalate, unul dintre monumentele de prestigiu ale limbii române, purtând, peste veacuri, însemnele de noblețe ale vieții noastre spirituale, care, revărsându-se generos, asupra tuturor părților locuite de români, s-au constituit, acolo, la frontariile de nord ale Țării, ca adevărate și neclintite Cetăți ale românismului”.¹⁴

Codicele de la Ieud, care mai este numit și **Manuscrisul de la Ieud**, s-a păstrat secole de-a rândul în **Biserica din Deal** a satului Ieud din Maramureș

---

⁶ Al. Mareș, *Datarea „Manuscrisului de la Ieud”*, în „Limba română”, XXIV, 1975, nr. 4, p. 305-311.

⁷ Gheorghe Mihăilă, *În legătură cu „Manuscrisul românesc din Codicele de la Ieud”*, în „România literară”, 10 nr. 26, 30 iunie 1977, p. 8.

⁸ Ion Gheție, *Maramureșul anilor 1500-patrie a textelor rotacizante?*, în „Limba română”, XXVII, nr. 3, martie, 1968, p. 251-258.

⁹ Cf. Nicolae Iorga, *Istoria literaturii române. Introducere sintetică*, București, Editura librăriei Pavel Suru, 1929.

¹⁰ *Ibidem* p. 24.

¹¹ Dumitru Șerbu, *Cu privire la vechimea unui document de limbă românească scrisă*, în „Contemporanul”, 2114, nr.21, 20 mai 1987, p. 8.

¹² I. C. Chițimia, *Mândria de neam și de carte veche*, în „Contemporanul”, p. 8.

¹³ Valeriu Rusu, *Simbol al identității culturale*, în „Contemporanul”, 2114, nr.21, 20 mai 1987, p. 9.

¹⁴ Vasile Vetișanu, *Cronica Codicelui de la Ieud (1391-1991)*, București, Institutul de Etnografie și Folclor, Editura Axis Mundi, București, 1995, p. 8.

și a reintrat în circuitul național în luna august a anului 1921, când Andrei Bârseanu, vizitând expoziția organizată cu prilejul adunării generale a societății **Astra**, al cărei președinte era, făcea remarca asupra acestui „**volum afumat**” expus de preotul comunei Ieud-Maramureș, Artemiu Anderco, dăruit Muzeului din Sighetu Marmăției. Președintele **Astrei** a prezentat manuscrisul colegilor săi de la **Academia Română**, iar la stăruința lui Ion Bianu, volumul intra în patrimoniul **Bibliotecii Academiei Române** sub numărul 1032 printre manuscrisele românești de valoare. Acest manuscris academic conține următoarele texte: **Un pomelnic** cuprinzând mai multe nume; **Începutul slujbei de la miezul nopții** (în slavonă); **Evangeliele învățătoare** (în slavonă); **Pravila sfinților apostoli și a celor șapte soboare** (în slavonă); **Catehismul** atribuit lui Coresi (fragmentar în românește); **Manuscrisul de Ieud** (în românește); **Pravila** atribuită lui Coresi (fragmentar în românește); **În sfântă și mare sâmbătă seara** (în slavonă).

Textul românesc este numit **Manuscrisul de la Ieud** de către Ion Bianu în 1925, care îl editează pentru prima dată în facsimile. El conține trei texte în limba română veche, două predici și **Legenda Duminicii**. Discuțiile între specialiști se poartă pe marginea datei **6900** (1392), despre care Ion Gheție și Mirela Teodorescu afirmă în **Manuscrisul de la Ieud**¹⁵ editat în 1977, că „se referă la evenimentul narat”, în vreme ce Dumitru Șerbu, I.C. Chițimia și alți cercetători susțin că data se leagă de textul românesc, faptul fiind dovedit de adaosul final al traducătorului român „întru atâția ai” (inexistent în textul slavon). Data 6000 (492) din capul secvenței slavone înscrie „întâiul cuvânt”, adică întâia apariție a scrierii apocrife într-o versiune veche. Firescul și logica lucrurilor ne fac să credem mai mult în dovezile celor ce susțin că **Manuscrisul de la Ieud** precede „Scrisoarea boierului Neacșu din Câmpulung Muscel” și prefătează textele maramureșene care și-au făcut apariția în secolele următoare. După cum afirmă istoricul Ion Rotaru¹⁶, care consideră că unele texte maramureșene s-ar putea să fie mai vechi decât documentul din 1521, tragem și noi concluzia, că prima contribuție notabilă a Țării Maramureșului la dezvoltarea culturii naționale este apariția primului text scris în limba română pe plaiurile voievozilor ce au descălecat istoric Moldova.

A doua mare contribuție a Maramureșului am putea-o sintetiza în formularea lui N. Cartoian¹⁷ care afirmă că „zoriile literaturii românești” au apărut în Maramureș, fiind prezentate de primele traduceri ale textelor **Sfintelor Scripturi**, care ni s-au păstrat în copii fiindcă originalele acestor prime traduceri s-au pierdut de-a lungul timpului. Asupra acestor texte nu sunt păreri unanime în privința locului și perioadei în care au fost scrise, dar nici în privința cauzelor care au putut determina traducerea lor. Unii istorici literari susțin că aceste texte ar fi traduse în Maramureș (N. Iorga, Ștefan Ciobanu, I. A. Candrea), iar alți istorici literari (Sextil Pușcariu, N. Cartoian, Alexandru Rosetti, P. P.

---

¹⁵ **Manuscrisul de la Ieud**, Editura Academiei, 1977, p. 26.

¹⁶ **Ion Rotaru**, *Literatura română veche*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981, p. 66.

¹⁷ **Nicolae Cartoian**, *op. cit.*, p. 80.

Panaiteacu, Alexandru Piru) susțin că spațiul în care s-au produs textele rotacizante este cel al Maramureșului, nordul Ardealului și nordul Moldovei. Mulți dintre acești istorici și unii din zilele noastre presupun că mănăstirea din Peri ar fi locul traducerii, dar circulația cărților s-a produs din Maramureș în Ardeal și în Moldova. În secolele al XV-lea și al XVI-lea, precum afirmă George Ivașcu, deși înglobate în granițele unei stăpâniri străine, Maramureșul și Transilvania „...au putut juca un rol de centru dătător de direcție pentru întreaga cultură românească”.¹⁸

Nici în privința cauzelor care au impulsionat aceste traduceri specialiștii în materie n-au fixat încă date precise. Influența husită a rămas o părere singulară aparținând lui Nicolae Iorga, iar influența luterană are ca susținători pe Ovid Densusseanu și Alexandru Rosetti iar, în ultima vreme se vorbește despre tendința cnezilor maramureșeni din familia Drăgoșești-Dragffy de a-și scoate biserica de sub ascultarea episcopului ucrainean de Muncaci.¹⁹

Toate textele maramureșene sau rotacizante, cum se numesc datorită particularităților pe care la au în comun, rotacismul dându-le această denumire, au stârnit interesul cercetătorilor. Ele sunt următoarele: **Codicele Voronețean**, **Psaltirea Scheiană**, **Psaltirea Voronețeană** și **Psaltirea Hurmuzachi**.

Codicele Voronețean²⁰ este unul din cele mai importante și poate cel mai vechi text scris în limba română. El a fost descoperit la mănăstirea Voroneț în 1871 cu prilejul serbării consacrate comemorării lui Ștefan cel Mare de către profesorul bucureștean Grigore Crețu de la Liceul Matei Basarab din capitala României. Manifestările datorită cărora s-a descoperit manuscrisul erau organizate de „Junimea” cu prilejul împlinirii a 400 de ani de la sfințirea mănăstirii Putna, iar sufletul lor a fost poetul nostru național Mihai Eminescu. Manuscrisul se păstrează și azi la **Academia Română**, conține 85 de file și-i lipsesc foi de la început, din mijloc și de la sfârșit. Cuprinde **Faptele apostolilor** din care s-au păstrat următoarele texte: un fragment din **Faptele apostolilor**; **Epistola sfântului apostol Iacob**; **Epistola întâia a sfântului apostol Petru**; **Epistola a doua a sfântului apostol Petru**.

Nicolae Iorga²¹ este de părere că traducerea s-a făcut în secolul al XV-lea în Maramureș, iar copia ar fi fost realizată în Moldova pe vremea lui Petru Rareș.

Psaltirea Scheiană²² a fost o vreme proprietatea lui Gheorghe Asachi, de la care a trecut în biblioteca de la Scheia a lui Sturza Scheianu, un mare bibliofil. El a donat-o în 1884 **Academiei Române**, unde se păstrează sub cota nr. 449, după numele donatorului fiind numită de Ion Bianu **Psaltirea**

---

¹⁸ **George Ivașcu**, *Istoria literaturii române I*, București, Editura Științifică, 1969, p. 32.

¹⁹ Cf. **P. P. Panaiteacu**, *Începuturile și biruința scrisului în limba română*, București, Editura Academiei Române, 1989.

²⁰ Cf. **Codicele Voronețean**, cu un vocabulariu și studiu asupra lui D. I. G. Sbierea, Cernăuți, Academia Română, 1885.

²¹ **Nicolae Iorga**, *op. cit.*, p. 109-113.

²² Cf. **Ion Bianu**, *Psaltirea Scheiană*, București, Ediția Academiei Române, 1889.

Scheiană. Locul unde s-a găsit acest manuscris de 265 de file de format mic, nu se știe, decât că ar cuprinde întreaga **Psaltire** și cântările care se adaugă la sfârșitul psalmilor. Manuscrisul a fost studiat după prima publicare de către I. A. Candrea, care, pe baza considerațiilor făcute la **Codicele Voronețean**, crede că traducerea s-a făcut în Maramureș, în „...fosta mănăstire a sfântului arhangel Mihail din Peri (...) reședința celei dintâi episcopii ortodoxe române, documentar dovedită în Ardeal”.²³

Psaltirea Voronețeană²⁴ a fost găsită în 1882 la mănăstirea Voroneț de către folcloristul Simion Florea Marian și cumpărată de Dimitrie Sturdza care a dăruit-o **Academiei Române**, unde se păstrează sub numărul 693. Manuscrisul, în bună măsură deteriorat, are lipsuri de pagini la început și la sfârșit, iar unele pagini lipsesc și în interiorul său. Spre deosebire de celelalte psaltiri vechi, **Psaltirea Voronețeană** are alături de textul slav, după un verset în limba slavonă, dar prezintă fenomenul rotacismului și unele fenomene lingvistice mai noi fapt care i-a determinat pe unii specialiști să creadă că a fost copiată la mijlocul secolului al XVI-lea.

Psaltirea Hurmuzachi²⁵ poartă numele donatorului, marele patriot și istoric bucovinean Eudoxiu Hurmuzachi, inițiatorul cunoscutei colecții de documente de la **Academia Română**. Ea nu a fost publicată, dar a fost abordată, din perspectivă filologică de către cercetătorii I. A. Candrea, Alexandru Rosetti și G. Pascu. Textul acestei lucrări prezintă aceleași particularități ortografice, fonetice și morfologice ca și celelalte texte rotacizante din secolul al XV-lea, fapt ce ne face să credem că **Psaltirea Hurmuzachi** provine din aceleași regiuni de unde vin și celelalte texte vechi, după opinia unor istorici literari, din Maramureș, după opinia altora, din nordul Ardealului. În privința localizării acestor texte, specialiștii au căzut de acord în cea mai mare măsură. Toate textele analizate de noi dau „...indicații despre o orânduire feudală cu caracter închis, tinzând la o autonomie, ceea ce ar fi fost cazul Maramureșului condus de Drăgoșești-Dragffy”.²⁶

Socotindu-le cele mai vechi manuscrise păstrate G. Mihăilă este de părere că ele „... nu permit o cronologizare absolută a lor ci numai una relativă și teoretică”.²⁷

Potrivit părerii lui Sextil Pușcariu, traducerea acestor texte „...e făcută în mod servil după originalul slav redându-se în românește cuvânt cu cuvânt, fără să se țină seama adesea de înțelesul frazei”.²⁸ Aceste texte, ca de altfel toate

---

²³ Cf. I. A. Candrea, *Psaltirea Scheiană comparată cu celelalte psaltiri din secolele al XVI-lea și al XVIII-lea traduse în slavonește*, București, Comisia Istorică a României, 1916, p. 95.

²⁴ *Psaltirea Voronețeană*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, XI, nr. 12, decembrie 1910, p. 444-467.

²⁵ I. A. Candrea, *op. cit.*, p. 50-57.

²⁶ Ion Rotaru, *op. cit.*, p. 66.

²⁷ G. Mihăilă, *Contribuții la studiul calculului lingvistic* (Pe baza textelor bilingve slavo-române din sec. al XVI-lea), în „Studii și cercetări lingvistice”, anul XVIII (1967), p. 3.

²⁸ Sextil Pușcariu, *Istoria literaturii române. Epoca veche*, București, Editura Emionescu, 1987, p. 57.

textele vechi, păstrează multe reminiscențe din limba latină, forme care astăzi nu sunt, ori se deosebesc prin formele gramaticale, cum ar fi cele ale conjugării și declinării. Limba este greoaie, rudimentară și lipsită de claritate, dar trebuie să avem permanent în vedere că din ele izvorăsc începuturile limbii noastre în care și-au scris capodoperele marii noștri scriitori, în frunte cu Eminescu.

Socotim că este de prisos a sublinia importanța Maramureșului și a contribuției pe care acest ținut o are la dezvoltarea culturii naționale, dacă toate cele enunțate mai sus nu sunt, cu adevărat, edificatoare.

Consecvenți cu noi înșine în a dovedi că Țara Maramureșului are contribuții însemnate la dezvoltarea culturii române, vom vorbi puțin și despre însemnătatea folclorului maramureșean la dezvoltarea folcloristicii românești și implicit a culturii naționale. Cei care dovedesc, printre primii în cultura română, interes pentru poezia populară sunt tot maramureșenii care arată că lirica populară a influențat binefăcător creația cultă.

În a doua jumătate a secolului al XVII-lea apare tendința generală de laicizare a culturii, fapt pentru care vom asista la apariția primelor versuri laice românești care sunt consemnate în **Petrova Maramureșului** de către **Nicolae Petrovay** la **18 octombrie 1672** într-un **Codice Kentek Rumenyszkde dragoszti Szkrisz**. Acest text este cunoscut în istoria literaturii române sub mai multe denumiri, cum ar fi: **Codicele de la Petrova**, **Codicele Petrovay**, **Codicele de Petrova**. Cea mai potrivită denumire ni se pare a fi **Codicele de la Petrova** și de aceasta vom face uz discutând despre acest text cu loc foarte bine stabilit în cadrul istoriei literaturii române. El reprezintă una dintre primele consemnări de poezie populară românească dar, în același timp și unul dintre primele texte scrise în limba română cu alfabet latin, chiar dacă ortografia este maghiară.

În anul 1912 filologul român Gheorghe Alexici, la acea vreme profesor universitar la Budapesta, publica în **Revista pentru istorie, arheologie și filologie** din București un amplu studiu asupra unui caiet manuscris găsit în colecția de manuscrise a bibliotecii fostului gimnaziu calvinesc din Cluj pe care îl denumește **Codicele de Petrova (Petrova Codex)**.²⁹

Rod al veacului al XVII-lea, **Codicele de la Petrova** conține cântece istorice cavalerești maghiare din secolele XVI-XVII, dar ce este mai important, consemnează o poezie de dragoste și rugăciunea **Tatăl nostru (Ocinașele)**, din ucraineanul „otce naș”) scrise în limba română cu caractere latine. Textul din caietul studiat pentru prima oară de Gheorghe Alexici scrise cu ortografie maghiară, dar cu litere latine, aparține maramureșeanului Nicolae Petrovay (Nicolaus Petrovay).

După părerea lui Gheorghe Alexici, poezia de dragoste intitulată **Cântec românesc de dragoste scris** reprezintă traducerea în limba română a

---

²⁹ **Gheorghe Alexici**, *Material de limbă din „Codicele de Petrova”*, în „Revista pentru istorie, arheologie și filologie”, vol. XIII, partea 1-2, București, 1913, p. 278-293.

cântecului maghiar de inspirație cavalerescă, occidentală **Cantio de amore** atribuit poetului maghiar Balasza Bálint (1554-1494).

N. Drăganu³⁰ consideră că versurile nu vin de-a dreptul din popor și cărturarul din Petrova Maramureșului a fost doar copistul lor, după ce le-a cunoscut în mediul cărturarilor ca și cântece de lume.

Ovidiu Papadima³¹ susține că prin „...structura lui strofică și ritmică”, ca de altfel și prin „...modul de transcriere și pronunțare” textul lui Nicolae Petrovay se apropie de textele cuprinse în volumașul intitulat „Cântece câmpenești cu glasuri rumânești” apărut în 1768.

Cântecul românesc de dragoste din **Codicele de la Petrova** conține 48 de versuri libere cu o apreciabilă încărcătură lirică, după cum se poate constata din următoarele stihuri:

„În pară de foc arde inima mea prin tine
Dacă-mi aduc aminte de cuvintele tale
Cu mine dimpreună făcute multe ori
De multe ori pe obrazul meu lipite sărutări
De-aș ajunge oare-când acele zile
Să-ți pot fi cu fața ta cea mândră dimpreună
Portul meu cel negru s-ar albi prin tine
De la mine trecută viață s-ar întoarce.”

N. Albu³² și Alexandru Filipașcu³³ socotesc că Nicolae Petrovay a fost „culegător de poezii populare”, afirmație cu care nu este de acord profesorul de la Universitatea din Cluj, Dumitru Pop³⁴, care se raliază părerii lui Ovidiu Papadima, socotindu-l pe Nicolae Petrovay autorul versurilor.

Versurile care urmează ne îndreptățesc a afirma că Nicolae Petrovay a cules folclorul local influențat de textele culte pe care și le-a însușit prin studiu:

„Focul nepotolit dacă s-ar potoli
Din inimă bănatul s-ar răschira
Mare mare dacă se molcomește
Și obrazul meu cel veștejit se bucură.”

Deși scrisă în versuri albe, poezia conține imagini poetice ușor de remarcat: „fața ta cea mândră”, „cât pisocu-i pe țarmurile mării”, „frumoase două mânuțe”, etc. poezia conține multe versuri alcătuite sub forma unor propoziții interogative adresate unei iubite imaginare: „Ce nu-ți (ți-i) milă de

³⁰ **Nicolae Drăganu**, Mihail Halici. *Contribuția la istoria culturală românească din secolului al XVII-lea*, în „Dacoromania”, partea I, 1927, p. 101.

³¹ **Ovidiu Papadima**, *Vechi legături între cântecul de lume românesc din Transilvania și cel din Țara Românească*, în „Revista pentru etnografie și folclor”, X, nr. 3, martie, 1965, p. 239.

³² **Nicolae Albu**, *Istoria învățământului românesc din Transilvania*, Blaj, Tipografia „Renașterea”, 1944, p.90.

³³ **Al. Filipașcu**, *Istoria Maramureșului*, București, Tipografia „Universul”, 1940, p. 126-127.

³⁴ **Dumitru Pop**, *Folcloristica Maramureșului*, București, Editura Minerva, 1970, p. 13.

ochii mei cei slabi?”, „Ore așa va trece vremea cea bună?”, „Doamne când va fi capăt gândurilor mele?”. Multe dintre cuvintele acestei poezii se folosesc și azi în graiul maramureșean, precum „pisoc” (nisip), „hir” (veste), „rujă” (floare), „mândră” (pentru frumos), etc.

După rugăciunea „Tatăl nostru” numită și „Ocinașele”, manuscrisul lui Nicolae Petrovay conține și un fragment de poezie care poate fi socotită, cu siguranță, una din primele consemnări de folclor românesc:

„Ci unde-ți cat în față
Fată dealbeneață
Inima me(ă) învață
Cum să-mi fac viața
Sara, dimineața”.

Ritmul și măsura acestor versuri sunt de o asemănare puternică cu toate poeziile noastre populare, fapt care dovedește că Nicolae Petrovay, în procesul culegerii, nu le-a adăugat nimic în plus. Pe fila pe care sunt consemnate aceste versuri se află și următoarea precizare de o deosebită valoare documentară: „În Petrova, die 18 mensis octobris 1672”, consemnare ce ne permite datarea exactă a textului din **Codicele de la Petrova**, care este scris de la început până la sfârșit de aceeași mână. Datarea și însemnările existente în caiet îl desemnează ca autor, fără dubii, pe „**Nicolaus Petrovay**”.

Gheorghe Alexici, titularul catedrei de limba română de la Universitatea din Budapesta, a reușit să descopere faptul că Nicolae Petrovay era fiul primprezătorului Ștefan Petrovay, identificare posibilă datorită unui articol publicat în revista **Turul** în anul 1897 de unul dintre urmașii cărturarului din Petrova anului 1672, arhivarul fostului comitat al Maramureșului, Georgiu Petrovay, și el originar din Petrova. Din textul tipărit în publicația amintită reiese că autorul **Codicelui de la Petrova** a trăit între anii 1650-1723, fiind menționat în anul 1685 ca asesor al tribunalului din Sighetu Marmației, capitala fostului comitat Maramureș.

Meritele **Codicelui de la Petrova** sunt cele susținute de Gheorghe Alexici, care cercetând, susține că „...poezia românească din Codicele de la Petrova nu e numai cel mai vechi cântec de dragoste cunoscut al nostru, ci totodată și cea mai veche **traducere artistică**.”. După Mircea Scarlat³⁵, **Cântec românesc de dragoste** din **Codicele Petrovay** este o „...traducere după o **Cantio de amore** compusă în ungurește la Sibiu în 1660”.

Ocupându-se de **Poezia medievală în limba română** Eugen Negrici³⁶ acordă atenția ce i se cuvine **Codicelui Petrovay** și vorbește despre o „Laudă de Paști” care poate fi trecută în categoria de „Imnuri rituale” în care rima-sufix aparține verbelor la perfectul compus:

„Christus szus eszau szkulat
Pekatele noastre au szpelat

³⁵ **Mircea Scarlat**, *Istoria poeziei românești*, vol. IV, București, Editura Minerva, 1990, p. 283

³⁶ **Eugen Negrici**, *Poezia medievală în limba română*, Craiova, Editura Vlad, 1996, p. 230.

Szingsele szfent s-au verszat
Gresala nosztre au sztrigat”

După opinia lui Eugen Negrici **Cântec românesc de dragoste scris** „...evocă, melancolic, după prescripțiile modei și ale codului curtenesc, în fraze măsurate și rime chinuite, o iubire pierdută”.

Textele românești din **Codicele de la Petrova** reprezintă **primele texte în limba română scrise cu alfabet latin** și prin aceasta Țara Maramureșului are iar o contribuție importantă la dezvoltarea culturii noastre naționale.

În concluzie, subscriem părerii profesorului clujean Dumitru Pop care în „Cuvânt înainte” la cartea **Zona etnografică Maramureș** de Mihai Dăncuș, apărută în 1986, afirmă: “Atunci când se va scrie o lucrare cuprinzătoare despre contribuția Maramureșului la civilizația și cultura noastră națională se va vedea că ținutul acesta, situat pe marginea pământului românesc a fost, pe toate planurile, cu mult mai fertil decât se crede îndeobște.”

Timpul preconizat de către distinsul cercetător din capitala spirituală a Transilvaniei a sosit. Cu dragoste de locul natal, cu onestitate și credință că slujim după puterile noastre, Binele, Adevărul și Frumosul, trinitate antică și mereu actuală, ne-am asumat răspunderea de a evidenția contribuția Țării Maramureșului la dezvoltarea culturii române.

Nume de cărturari maramureșeni precum Georgiu Vida, Ioan Mihalyi de Apșa, Tit Bud, Gheorghe Bilașcu, Ion Bârlea, Mihai Pop, Alexandru Ivasiuc, Tiberiu Utan, Ion Iuga, Adrian Dohotaru, Laurențiu Ulici și mulți alții, ar trebui să figureze într-o astfel de cercetare, chiar dacă în paginile de față, nu vom vorbi despre toți. Suntem convinși că, pentru fiecare cercetător cinstit, împlinirile lor cărturărești vor fi argumente de necontestat că Țara Maramureșului, pe lângă o istorie are și o cultură autentică, milenară.